

Servisch klokje

Wie met voldoening in de tuin wil genieten van druk bijenbezoek op bijenplanten moet beslist het Servisch klokje op zijn verlanglijstje zetten. Van vroeg in de morgen tot laat in de avond zijn er steeds nectar-purende bijen aanwezig op de violetblauwe deken die de plant bedekt. En in zijn leefgebied is er ook nog een specialist onder de solitaire bijen op de bloemen te verwachten: de Kleine klokjesbij (*Chelostoma campanularum*), die alleen bloemen van Klokjes voor lief neemt.

230 De naam

Het Servisch klokje is nog niet zo lang bekend. De eerste beschrijving ervan vinden we in een Hongaars tijdschrift uit 1908. Daarin wordt melding gemaakt van het feit dat de plant in 1895 werd aangetroffen bij Dubrovnik in Dalmatië door G.A. Poscharsky. Die was als botanicus verbonden aan de Botanische tuin van Dresden en maakte diverse botanische reizen naar Kroatië en Dalmatië. Het klokje is naar hem vernoemd. Voor het gemak heb ik het, in navolging van de Britten, Servisch klokje genoemd.

Winterharde vaste plant

Het geslacht Klokje (*Campanula*) van de Klokjesfamilie (Campanulaceae) telt ongeveer 300 soorten, met verspreiding op het gematigd deel van het noordelijk halfrond. Het merendeel van de soorten komt voor in het Middellandse-Zeegebied en in tropische bergstreken. Het Servisch klokje is bij ons niet inheems. Het is een vaste plant die hier goed winterhard is. De plant vormt een dichte zode van wortelstandige bladeren, waaruit zich bloeistengels vormen. Die liggen op de grond; maar als ze de kans krijgen, werken ze zich omhoog langs dichtbij staande hogere planten en struikjes. Ze kunnen dan wel een halve meter lang worden. De bloei valt in de maanden juni en juli. Aan de bloeistengels vormt zich een groot aantal bloemen. Die komen niet allemaal tegelijk tot ontwikkeling waardoor de totale bloeitijd zich tot 2 maanden kan uitstrekken. De bloemen zijn klokvormig. De bloemkroon bestaat uit 5 violetblauwe lobben die aan de basis met elkaar zijn verbonden. Daar gaat de bloemkleur over in wit. De meeldraden staan afwisselend met de kroonlobben. De helmdraden zijn aan het begin sterk verbreed. Die verbredingen staan als een koepel boven het nectarium, dat als een discus op het vruchtbeginsel

rond de stijl ligt. De bloemkelk is voor een groot deel vergroeid met het onderstandig vruchtbeginsel. De kelk heeft 5 afstaande slippen.

Stuifmeeloverdracht

Het vrijkomen van het stuifmeel is heel karakteristiek voor de familie. In het knopstadium van de bloem staan de helmknoppen tegen de stijl, die aan het bovineinde dicht behaard is. Even voor het opengaan van de bloem gaan de helmknoppen open en geraakt het stuifmeel in de beharing van de stijl. Bij het ontluiken van de bloem is er van de meeldraden niet veel meer te zien; ze zijn verdord en alleen de verbredingen boven het nectarium zijn nog in tact. Bijen moeten dan ook moeite doen om bij de nectar te komen, want ze moeten met de tong tussen de verbredingen door, die bovendien nog langs de rand behaard zijn. Tegelijk met het nectarpuren komt de bij in aanraking met het stuifmeel van de stijl. Een paar dagen na het opengaan van de bloem wijken de drie stempeltakken uiteen en zijn de stempels gereed voor het ontvangen van stuifmeelkorrels. Als bestuiving door insecten achterwege blijft, krommen de stempeltakken zich en komen de stempels in aanraking met het nog aan de stijl achtergebleven stuifmeel, met zelfbestuiving als resultaat.

Voor de tuin

Het Servisch klokje leent zich heel goed voor de tuin. Het is niet veeleisend en doet het zowel goed in de volle zon als in de halfschaduw. In het laatste geval komt echter de bloei het meeste tot zijn recht, de bijen kunnen dan langer nectar en stuifmeel verzamelen. Wanneer direct na de bloei de bloeistengels worden verwijderd, wil er zich nog wel eens een tweede bloei aandienen. Maar die is lang niet zo uitbundig als de eerste.

Vermeerdering

Normaal vermeedert de plant zich door de vorming van zaad. Als het zaad rijp is en de vrucht, een doosvrucht, droog wordt, ontstaat in de vruchtwand op drie plaatsen een gaatje. Bij beweging van de vruchten, bijvoorbeeld door de wind, kan het zaad via de gaatjes worden uitgestrooid. Het klokje kan ook gemakkelijk worden vermeerderd door scheuren in het najaar of in het voorjaar.

Servisch klokje (*Campanula poscharskyana*)

A bloeistengel tijdens de bloei; B wortelblad; C opengemaakte bloemknop met stamper en deel van de meeldraden; D meeldraad; E stuifmeelkorrel (triporaat/stephanoporaat): 1 equatoriaal, 2 polair; F stamper; G doosvrucht met strooigaatjes; H zaad.